

ΑΝΟΙΚΤΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΔΙΑ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ'.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΑΞΙΩΤΗΝ

Ἄγαπητὲ φίλε.

Δὲν εἰσεύρω εἰς ποῖον conservatoire καὶ ὑπὸ ποίας συνθήκας ὁ κ. Νάζος ἐσπούδασε τὴν μουσικὴν. (Θὰ δυσκολευθῆ μεθ' ἑξῆς ἡ ἱστορία νὰ τὸ ὀρίσῃ). Ὅ,τι ὅμως μετὰ θετικότητος γνωρίζω εἶναι, ὅτι ἂν ἐσπούδασεν, ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γερμανίαν. Ὡστε πρέπει νὰ σοῦ φανῆ φυσικώτατον τὸ ὅτι ὁ κ. Νάζος πάσχει ἀπὸ *germanomania*. Καὶ πρέπει νὰ σοῦ φανῆ φυσικώτατον, διότι ὡς ἐκ πολλῶν δεδομένων γνωρίζομεν ὁ νεώτερος ῥωμηός, ὅπου καὶ ἂν πάῃ, καὶ εἰς τὴν Κίνα, καὶ εἰς τοὺς Ἐσχιμώους, καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς, εἶναι ἱκανὸς νὰ διακηρῆσῃ τὸν ἐγωισμὸν τῆς φυλῆς του καὶ τὴν προσωπικότητά του, μόνις ὅμως πατήσῃ τὸ πόδι του εἰς τὴν Γερμανίαν, γίνεται ἀνεπερθέτως ὁ φανατικώτερος τῶν ὁπαδῶν τοῦ Κάιζερ, ἄξιος μὲ ψυχραϊμῖαν ἀνθρωποφάγου νὰ στυβλίσῃ δέκα Γάλλους ἢ δέκα Λατίνους τὴν ἡμέραν, ἂν τοῦ ἐδίδοτο τὸ δικαίωμα, χωρὶς νὰ τιμωρηθῆ, νὰ τὸ ἔκαμνεν. Ἡ γερμανομανία ὅμως τοῦ κ. Νάζου (ἐμὲν δὲν διὰ τὴν εἰς τὴν μουσικὴν γερμανομανίαν του) εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρως μελέτης. Εἶναι βέβαια φυσικώτατον πρᾶγμα νὰ λατρεύῃ καὶ εἰς τὸν Γλούκ, τὸν Μπάχ, τὸν Βετχόβεν, καὶ νὰ ἀγαπᾷ τὴν Γερμανίαν διότι ἐγέννησε τὰς μεγαλοφυΐας αὐτάς, ἀλλὰ νομίζω, φίλτατε, ὅτι *δὲν ἐπιτρέπεται* εἰς τὸν καθέναν νὰ ἀγαπᾷ τοὺς μεγάλους αὐτοὺς ποῦ ἀνέφερα, δηλαδὴ, θέλω νὰ εἰπῶ, διὰ νὰ ἀγαπᾷ καιρὸς τὸν Μπάχ π.χ. καὶ ὅλας τὰς μουσικὰς γερμανικὰς μεγαλοφυΐας, ὑποτίθεται ὅτι τὰς αἰσθάνεται καὶ ὅτι τὰς *ἔρροεῖ*, πρὸ παντὸς ὅτι τὰς *ἔρροεῖ*. Καὶ διὰ νὰ τὰς ἐνοῆ, ὑποτίθεται ὅτι ἔχει μερικὰ ἀπαραίτητα προσόντα βαθείας μορφώσεως... Δὲν ἤξεύρω ἂν ἐξηγηθῶμαι... Ἡ μεγάλη γερμανικὴ μουσικὴ τέχνη τὴν ὁποίαν εἰμπορεῖ νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ ἓνας Μπάχ, ἓνας Βετχόβεν, ἓνας Βάγνερ, δὲν τὴν ἐδημιούργησε βέβαια μία αἰσθηματικὴ τρουβαδουρίστικη φλέβα, ὅσο-

ταν ὁ καθένας, χωρὶς κανένα σπουδαιότερον προσόν, ἀλλὰ μὲ μόνον τὸ σύνθημα μουσικὸν talent θὰ τὴν ἐννοοῦσεν, ἀλλ' εἶνε διάνοια, ἰδανισμός, αἴσθημα, εἰς τὴν εὐγενεστέραν καὶ ὑψηλοτέραν ἔκφανσίν των. Εἶνε δὲ τόσο στενὰ συνδεδεμένα αὐτὰ τὰ τρία συστατικὰ κάθε ὑψηλῆς τέχνης, ὥστε τὸ νὰ ἔχη κανεὶς τὴν ἀπκίτησιν νὰ ἐννοήσῃ ἕνα ἔργον, ἢ μίαν μουσικὴν περίοδον, τὴν ὁποίαν ἐλάμπρυνεν ὁ Μπάχ, καὶ ὁ Βετχόβεν, μὲ μόνον ἐφόδιον τὸ κοινὸν τυφλὸν αἴσθημα, εἶνε μία οὐτοπία. Εἰς μίαν fuga in do diesis minore τοῦ Μπάχ π. χ. χωριστὰ ἀπὸ τὴν μεγάλην ἔμπνευσιν ποῦ τὴν ἐγέννησεν, συγκεφαλαιοῦται καὶ συμπληρώνεται καὶ τελειοποιεῖται ὅ,τι σειρά ὀλόκληρος προγενεστέρων κλασσικῶν εἶχε καλλιεργήσῃ ὑπὸ τεχνικὴν ἔποψιν, ὡς ἀνάπτυξις, ὡς ἐλευθερία καὶ εὐρύτης ἀντιστιξέως, ὡς ποικιλία ἀρμονικῶν πλούτου, ὡς συμμετρία καὶ ἐνότης τῶν ὀργανικῶν γραμμῶν τοῦ ἔργου, ὡς τελειότης μορφῆς. Τὸ ἴδιον ἢμπορεῖ νὰ λεχθῇ καὶ διὰ μίαν συμφωνίαν τοῦ Βετχόβεν.

Τὸ συμπέρασμα ὧν αὐτῶν εἶνε ὅτι ὁ κ. Νάζος εἶνε κλασσικῶς ἀστοιχείωτος εἰς τὴν μουσικὴν, ὁ κ. Νάζος δὲν εἰξεύρει τὴν στοιχειώδη ἀρμολογίαν, ὅπως ἢ εἰς τὸ Ὡδεῖον διδασκαλία του τὸ ἀπέδειξεν τρανώτατα, (ὡς ἐξετασθοῦν ὅσοι καὶ ὅσα ἐδιδάχθησαν ἀπ' αὐτόν), πῶς λοιπὸν συνήψε τόσο στενὴν σχέσιν μὲ τοὺς μεγάλους καὶ βαθεὶς γερμανοὺς, ὥστε νὰ φανατισθῇ εἰς αὐτὸν τὸν βαθμόν; Ἡ εἶνε λογικώτερον νὰ παραδεχθῶμε, ὅτι ἡ λατρεία αὐτῆ πρὸς τοὺς Μπάχ καὶ Βετχόβεν προῆλθεν δι' ἐμμέσου ὁδοῦ. Ἦκουσε δηλαδὴ ὁ κ. Νάζος τὴν κοινὴν γνώμην ἢ ἐδιάβασε φυσικὰ ὅτι ὁ Βετχόβεν εἶνε ὁ μέγιστος τῶν μουσουργῶν, ὁ Μπάχ εἶνε ἔτσι, καὶ ὁ Βάγνερ ἀλλοιῶς, καὶ ἔπαθε μὲ τὴν μουσικὴν τῶν γερμανῶν ὅ,τι ἔπαθεν ἕνας ἐρωτομανὴς φίλος μου κάποτε, ὁ ὅποιος πρακασυρθεὶς ἀπὸ τὴν κοινὴν γνώμην ἐκθειάζουσαν τὰ ἀφροστεφάνωτα κάλλη μιᾶς κάποιας γυναικός, ἐφαγατίσθη δι' αὐτὴν χωρὶς νὰ τὴν γνωρίζῃ, καὶ ὅταν τὴν ἐγνώρισεν, ἐνῶ δὲν ἦτο διὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του, ὡς ὁ ἴδιος μου ὠμολόγησεν ὕστερα, κατελήφθη ἀπὸ ἐρωτικὴν παραφορὰν δι' αὐτήν, μόνον καὶ μόνον διότι ἦτο φημισμένης καλλιότης. Ἡ συνέβη εἰς τὸν κ. Νάζον ὅ,τι συμβαίνει εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι λατρεύουσιν τὸν Θεὸν μόνον διὰ τὸν λόγον ποῦ δὲν τὸν ἐννοοῦν, ποῦ εἶνε ἐκτὸς τῆς αἰσθησεώς των.

Ἔ ἡ γοητεία τοῦ ἀγνώστου τοῦ, ἀσυλλήπτου!

*
* *

Ἄλλ' ἄς τὰ ἀφήσωμεν αὐτὰ καὶ ἄς πέρωμεν ἄλλα σπουδαιότερα.

Μέγας ὁ Μότσαρτ, μεγαλύτερος ὁ Μπάχ, μέγιστος δ' ἀπάντων ἐστὶν ὁ Βετχόβεν.

Συμφωνῶ πληρέστατα.

Ἄλλ' ἐρώτησεν ὁ κ. Νάζος *τί εἴμεθα κ' ἐμεῖς*, κατὰ τὴν ἀξιωμακτικὴν ἡμέραν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς του ἀπὸ τὴν Γερμανίαν; Ἐρώτησεν εἰς ποίαν κατάστασιν μουσικῶς εὐρίσκόμεθα, εἰς ποῖον σημεῖον μουσικῆς ἐξελλίξεως εἶχαμε φθάσει; Τὸν ἐπληροφόρησε κανεὶς, ὅτι τὸ μουσικὸν αἶθημα καὶ ἡ μουσικὴ ἀνάπτυξις τοῦ τόπου εὐρίσκοντο ἀκόμη εἰς τὴν πρώτην περιόδον τῆς διαπλάσεώς των; Ὅτι, ὅχι πολὺ πρὶν ἢ αὐτὸς ἔλθῃ, μία μεγαλεπήβολος καὶ μεγαλοφάνταστος ἐπιτροπὴ, τοῦ τότε Ὁδείου, εἶχε συλλάβει τὸ μεγαλοπρεπὲς σχέδιον νὰ κάμῃ τὸ Ὁδεῖον ἕνα εἶδος conservatoire ἐφαμίλλου τῶν εὐρωπαϊκῶν, καὶ ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἀφοῦ ἠνάγκασε τὸν διευθυντὴν Κατκουζινόν, διαμαρτυρούμενον δι' αὐτὰ, νὰ παραιτηθῇ, ἔφερον ἀπὸ τὴν Εὐρώπην ἕνα κάποιον Στίβενς, σοβαρὰ μορφωμένον μουσικόν, ὁ ὁποῖος κατὰ σύμπτωσιν ἔτυχε νὰ ἦτο καὶ ἀνθρωπος σωστός, καὶ ὅτι ὁ Στίβενς, μετὰ πάροδον ὀλίγων μηνῶν ἀφότου εἶχεν ἀναλάβει τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὁδείου, ἀφοῦ εἶδε καὶ ἀντελήφθη ὅτι μὲ τὰ μέσκα τοῦ ὑπῆρχαν καὶ μὲ τὴν ἀθωότητα τοῦ τότε μουσικοῦ περιβάλλοντος, δὲν ἤμποροῦσε τίποτε νὰ κάμῃ, ἐξ ὧσων ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ὁδείου εἶχε τὴν ἀλογον ἀπαίτησιν νὰ κάμῃ, ἀπεχειρέτησε μίαν καλὴν ἡμέραν αὐτὴν συγκεκινημένος καὶ λέγων «Κύριοι, ἡ μουσικὴ ἀθωότης τοῦ τόπου σας μὲ συγκινεῖ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ μὴν ἤμπορῶ πλέον νὰ μείνω ἐδῶ. Φεύγω καὶ παραχωρῶ τὴν θέσιν μου εἰς τὸν κ. Ἀλέξανδρον Κατκουζινόν, τοῦ ἀναγκάσετε νὰ παραιτηθῇ τῆς διεύθυνσεως τοῦ Ὁδείου, τὸν ὁποῖον σᾶς συνιστῶ ὡς καταλληλότερόν μου διὰ τὴν μουσικὴν μόρφωσιν τοῦ τόπου σας;»

Ἄλλὰ τί νὰ ἐρωτήσῃ ὁ κ. Νάζος, τί νὰ ἐξετάσῃ, τί νὰ μάθῃ; Ὁ κ. Νάζος βέβηκα ἀναλαμβάνων τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὁδείου, δὲν θὰ εἶδιδε λόγον εἰς κανένα ἐπὶ τῶν πεπραγμένων του. Ἐκεῖνοι ποῦ τὸν εἶχαν βάλῃ διευθυντὴν, οὐκ ἴσχυροί προστάται του, εἶχαν τυγμὴν πιστῆρ εἰς αὐτόν, ἤθελαν νὰ ἦτο μέγας καὶ τρανός. Καὶ φωτιὰ νὰ ἔβαζεν εἰς τὸ Ὁδεῖον ὁ κ. Νάζος κανεὶς δὲν θὰ τὸν κατέκρινεν.

Ὁ κ. Νάζος, λοιπόν, ἐσκέφθη, καὶ πολὺ φυσικά, ὅτι εἶχε πλήρες δικαίωμα νὰ κάμῃ τὰ κέφια του. Καὶ, ὠμίμενα, τὰ ἔκαμε φίλε μου.

* * *

Ἄνοιξε τὰς πύλας τοῦ Ὁδείου εἰς ὅσας δεσποινίδας ἀριθμοῦν τὰ σαλόνια τῆς ἀριστοκρατικῆς λεγομένης τάξεως, καὶ εἶπεν εἰς αὐτάς.—«Τὸ Ὁδεῖον εἶνε προωρισμένον γιὰ σᾶς, καὶ μόνον γιὰ σᾶς. Τὰ ἄλλα εἶνε δευτερεύοντα καὶ τρίτευοντα. Πρέπει νὰ γίνετε ὅλες virtuoses εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον. Ἐτσι τὴν ἀντιλαμβάνομαι ἐγὼ τὴν ἀληθινὴν πρόοδον. Καὶ μάλιστα πρέπει νὰ σᾶς πιάσῃ ἂν εἶνε δυνατόν καθ' ἑαυτὸ κλειδοκυβαλιστικὴ μανία, εἰς σημεῖον ὥστε νὰ θεω-

ρήσετε ως ανάγκην ἀπόλυτον νὰ μελετᾶτε δώδεκα ὥρας τὴν ἡμέραν, ὡς ποῦ νὰ σὰς ἔλθῃ εἰς τὰ χέρια ἢ ἀσθένεια ἢ λεγομένη εἰς τὴν Ἰταλίαν *il crampo dei suonatori*. Αἱ Ἀθηναίαι πρέπει νὰ παράγουν περισσοτέρας κλειδοκυμβαλιστρίδας ἀπὸ ὅσας παράγει τὸ Μόναχον καὶ ἡ Βιέννη, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κλειδοκυμβάλων ὡς πρὸς ἐκεῖνον τῶν κατοίκων πρέπει νὰ ἔχῃ αὐτὴν τὴν ἀναλογίαν—δέκα ὡς πρὸς ἓνα—τούτέστιν δέκα κάτοικοι, ἓνα πιάνο. Τότε ἐγὼ μόνον ἤμπορῶ νὰ δοξασθῶ. Καὶ πρέπει (ὅπερ εἶνε καὶ τὸ σπουδαιότερον) νὰ γίνετε ὅλες φανατικές τοῦ Μπάχ, τοῦ Βετχόβεν, τοῦ Σοῦμαν κτλ. καὶ ὄλων τῶν μεγαλειτέρων γερμανῶν, ἐκείνων δηλαδή, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα, καὶ αἱ βαθύτεραι καὶ ἐμβριθέστεραι εὐρωπαϊκαὶ διάνοικι δυσκολεύονται νὰ ἐνοήσουν, πρὸ τοῦ ὕψους τῶν ὁποίων κάθε ὑπέροχον πνεῦμα παθαίνει ἴλιγγον. Ὁ Μπάχ, ὁ Βετχόβεν πρέπει νὰ εἶνε ἡ καθημερινὴ μουσικὴ τροφὴ σας. Ἐκτὸς αὐτῶν νὰ μὴ παραδεχθῆτε ἄλλους, ἀδιάφορον ἂν θὰ αἰσθανθῆτε καὶ θὰ ἀγαπήσετε ἄλλους, διὰ σὰς εὐληπτοτέρους, πλησιεστέρους εἰς τὴν ἀντίληψίν σας καὶ αἴσθησιν. Αὐτὴ εἶνε ἡ μόδα τὴν ὁποίαν σὰς φέρνω ἀπὸ τὸ Μόναχον. Ὅτι δὲ ἰδιαίτερός σας συνιστῶ εἶνε νὰ μισήσετε καὶ νὰ περιφρονήσετε ὅ,τι εἶνε ἰταλικόν, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὅ,τι εἶνε γαλλικόν. Καὶ ὅταν μέσα σὲ κάποιον σκλόνι θὰ τύχῃ νὰ παίζετε τίς τελευταῖες νότες ἑνὸς κομματιοῦ τοῦ Μπάχ ἢ τοῦ Σοῦμαν, καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα θὰ σηκωθῆτε γιὰ νὰ δεχθῆτε τὰ συγχαρητήρια τῶν ἀκροατῶν σας, ἐνῶ ψυχρὸς ἰδρῶς θὰ περιλούῃ τὸ μέτωπόν σας, ἀπὸ τὴν ἀγωνιώδη συγκίνησιν ποῦ σὰς ἐπροξένησε τὸ κομμάτι, ἂν κάποιος ἀγαθὸς ξένος, μὴ γνωρίζων ἐκ συμπτώσεως τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου, σας σὰς παρακαλέσῃ μὲ ἀγωνιώδη ἔκφρασιν ἀνθρώπου ποθοῦντος ἓνα δροιστικόν ὕστερα ἀπὸ ἓνα κουραστικόν ἀνήφορον ποῦ ἔκαμε, νὰ τοῦ παίξετε κάτι ἀπὸ τὴν *Chaminade*, μίαν μελωδίαν τοῦ *Tosti*, κάτι ἀπὸ τὸν Βέρδη, ἢ ἡπὸ τὸν Μπελλίνη, κτλ. ἔχετε διὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν πάντοτε ἑτοιμον ἓνα μεδίαιμα ἐκπλήξεως καὶ περιφρονήσεως σὰν νὰ τοῦ λέτε. « Ἀστιεύεσθε! Αὐτὰ τὰ πράγματα θέλετε νὰ σὰς παίξω! Αὐτὰ εἶνε γιὰ τοὺς ἐπαρχιώτας». Ἀδιάφορον ἂν, ἐνῶ θὰ λέτε αὐτὰ, μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σας, χωρὶς νὰ τὸ θέλετε, αὐθόρμητως θὰ ξεφυτρῶνῃ σὰν ἀμάραντο λουλοῦδι μία ἀγία τῆς Νόρμας ἢ τῆς Λουκίας, ἓνα τραγοῦδι τοῦ μπάσμα Λινάρδου, καὶ θὰ σὰς ἐπανέρχεται εἰς τὸ πρόσωπον τὸ χρῶμα τὸ ὅποιον εἶχατε χάσει, ἐνῶ ἐπαίζατε τὸν Μπάχ καὶ τὸν Σοῦμαν».

Αὐτὰ τὰ λόγια εἶπεν ὁ κ. Νάζος εἰς τὰς δεσποινίδας τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως τῶν Ἀθηναίων, αἱ ὁποῖαι ὡς εἶπα ἀποτελοῦν τὸ κέντρον πάσης ἐνεργείας καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ Ὠδείου. Καὶ ἂν δὲν τὰ εἶπε, μετέδωκε τὴν ἔνοιαν των βραδέως καὶ συστηματικῶς εἰς τὰς ψυχὰς των, διὰ τῶν σιωπηλῶν ρευμάτων τῆς ὑποβολῆς. Καὶ διὰ νὰ ἐπισημοποιήσῃ ἀκόμη περισσότερο τὴν γερμανομανίαν

του, ἀπεφάσισε καὶ ἔθεσεν ὡς νόμον ἀπαραίτητον, ὁ καθεὶς δάσκαλος τοῦ ᾠδείου νὰ εἶνε ἀπαραιτήτως γερμανός, ἢ εἶνε καὶ ξυλοσχίστης.

Ὡς ἐκ περισσοῦ δέ, καὶ κατ' ἄκραν ἐπιείκειαν καὶ ἀγαθότητα, εἰμπορεῖ κάποτε, σπανίως, ὁ δάσκαλος αὐτός νὰ εἶνε γάλλος. Οὐδέποτε ὅμως Ἰταλός. Ὁ κ. Νάζος ὅπως πάσχει ἀπὸ γερμανομηνίαν πάσχει καὶ ἀπὸ ἰταλοφοβίαν. Ἡ χώρα ἢ ὁποῖα ὄσον καμμία ἄλλη ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἐθίδαξεν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀγάπην εἰς τὴν μουσικὴν, ὅπου ἤθισαν καὶ ἀνεπτύχθησαν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους αἰ ὠριότεραι καὶ θουμασιώτεροι σχολαί, αἱ ὅποισι ἐξήσκησαν ἀναμφισβήτητον ἐπίρρειαν ἐπὶ τῶν πνευμάτων ὅλου τοῦ κόσμου, ἡ πατρίς τοῦ Παλαιστρίνα, τοῦ Πέρι, τοῦ Μοντεβέρδε, τοῦ Λέο, τοῦ Δουράντε, τοῦ Τσιμαρόζα, τοῦ Περγολέζη, τοῦ Σακκλάττη, τοῦ Κλεμέντη, τοῦ Χερουβίνη, τοῦ Σποντίνη, τοῦ Ροσσίνη, τοῦ Βελλίνη, τοῦ Βέρδη, τοῦ Μποίτο, τοῦ Μαρτούση τοῦ Μασσάκη, τοῦ Πουτσίνη, τοῦ Περόζη, δὲν χαίρει τὴν συμπάθειαν τοῦ κ. Νάζου.

Μεγάλη συμφορὰ αὐτὴ διὰ τὴν Ἰταλίαν, ἡ ὅποισι ἂν ἐξηφραζέτο ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, δὲν θὰ εὑρίσκε βέβαια ὁ κ. Νάζος ἐνα καλλιτεχνικὸν δάκρυ διὰ τὴν τὴν κλαύσθρ.

Γερμανομηνία λοιπὸν καθ' ὅλην τὴν γερμανίαν. Μέθοδος γερμανικὴ, ὑπὸ γερμανῶν δασκάλων μόνον διδασκομένη ἀδιέφορον ἂν εἰς πολλὰ εἶδη ἡ κινέζικη μέθοδος, εἰμπορεῖ νὰ εἶνε καλλιτέρα ἀπὸ τὴν γερμανικὴν, καταλληλοτέρα διὰ τὴν *ἑλληνικὴν ἀντίληψιν*

Μπάχ, Βαχτόβεν, Σ. Φικν, καὶ ὅλη ἡ σειρά τῶν μεγάλων καὶ πολυσυνθέτων γερμανικῶν δικοινῶν εἰς τὴν μουσικὴν, μόνη καὶ ἀποκλειστικὴ τροφή διὰ τὰς δεσποινίδας τοῦ ᾠδείου, διὰ τὰ *ἀθῶα αὐτὰ κλάσματα* (ἢς μοῦ τὸ συγχωρήσου) τὰ ὅποια ὡς ἑλληνίδες ἔχουν ἴσως, περισσότερον ἀπὸ ἄλλας ἄλλων ἐθνῶν ἔμφυτον τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν τέχνην, ὡς ἀνθρώποι ὅμως δὲν εἰμποροῦν βέβαια νὰ τεθοῦν ὡς φαινόμενα ἀπομονωμένα ἐκτὸς ἐνὸς γενικοῦ καὶ αἰωνίου νόμου εἰς ὅλα τὰ πράγματα, *τῆς βαθμιαίας προοδευτικῆς ἐξελίξεω*, κ. Νάζε.

Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἐμφυεῖν καὶ τὸ ἐπιβάλλειν μὲ τὸ στασιῶ, ὡς θρησκείαν εἰς τὰς ψυχὰς μας, νὰ ἀγαπήσωμεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὅ,τι εἶνε ἄκρα ἐκδήλωσις καλλιτεχνικῆ, ἐνὸς ἀπὸ μακρῶν αἰώνων πολιτισμένου λαοῦ, οὐσιωδῶς δὲ διαφέροντος εἰς τὴν αἴσθησιν καὶ τὸ αἶσθημα καὶ εἰς τὴν ἀντίληψιν ἀπὸ τὸν ἰδικὸν μας, πρέπει νὰ τὸ καταπολεμήσου ὅλοι, ὅσοι ἔχουν ἀκριβῆ αἴσθησιν τῶν πραγμάτων, ὅσοι ἀγαποῦν πραγματικῶς τὸν τόπον τους καὶ ζητοῦν τὴν ἀληθινὴν προόδον του.

Αὐτὴ εἶνε κυρίως ἡ καλλιτεχνικὴ ψευτιά, τῆς ὁποίας εἰσηγητῆς καὶ ἀπόστολος εἰς τὴν χώραν μας εἶνε ὁ κ. Νάζος. Καὶ αὐτὴ ἡ ψευτιά ἔγινε θρησκεία δι' ὅλους ἔγινεν ἐφικτῆς ὀλέθριος διὰ τὰς ψυχὰς μας καὶ διὰ τὸ πνεῦμα μας. Καὶ αὐτῆς τῆς ψευτιᾶς αἰτία εἶνε, ὡς ἐκεῖ εἰς τὴν πρώτην μου ἐπιστολὴν εἶπα, ἡ

μουσική ἀμάθεια τοῦ κ. Νάζου καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς αἰσθήσεως τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν ἑλληνικῶν καὶ ἐθρικῶν ἀταγκῶν.

* *

Εἶπα ὅτι ὁ κ. Νάζος ζητεῖ παντοῦ καὶ πάντοτε νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν γερμανικὴν μέθοδον, τὴν ὁποίαν, προσθέτω, μὲ τὰ ἐπιστημονικὰ μουσικὰ προσόντα τὰ ὁποῖα ἔχει, δὲν ἀμφισβῆστω ὅτι θὰ ἔχῃ εἰδικῶς καὶ βαθέως μελετήσει.

Καὶ ἡ γερμανικὴ μέθοδος ἢ πολυθρύλλητος μέθοδος, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν σπουδὴν, καὶ αὐτὴ, φίλε μου, εἶνε ἓνα ἀπὸ τὰ τόσα σοβαρὰ προϊόντα τοῦ πολὺ σοβαροῦ καὶ πολὺ ρελαμαρισμένου γερμανικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστὸν, ὑπῆρξε τελευταίως ἀντικείμενον εὐρείας μελέτης καὶ σφοδρῶν ἐπικρίσεων ὑπὸ τῶν μεγαλειτέρων ἀντιπροσώπων τοῦ παγκοσμίου πνεύματος.

Ἡ πολυθρύλλητος λοιπὸν αὐτὴ μέθοδος, δὲν ἤξεύρω διατι εἰς πολλοὺς κλάδους τῆς μουσικῆς μορφώσεως, μοῦ ἐπροξένησε πάντοτε τὴν δυσθυμίαν καὶ μοῦ ἔκανε πάντοτε μίαν ἐντύπωσιν, παρομοίαν μὲ ἐκείνην ποῦ σοῦ γενεᾶ ἢ θεᾶ ἐνὸς δυσχωνεύτου φαγητοῦ, τὸ ὁποῖον καλὰ καὶ σώνει πρέπει νὰ τὸ φᾶς διότι ἡ μόδα θέλει νὰ εἶνε διεθνoῦς γούστου καὶ... χωνεύσεως. Θὰ μοῦ εἶπῃς ἴσως ὅτι πρόκειται περὶ ἐξαιρετικοῦ φαινομένου, περὶ ἰδιαιτέρας ὄλης ἰδιοσυγκρασίας, τῆς ἰδικῆς μου δηλαδὴ. Ἄλλ' ἐγὼ ἔχω τὴν ἰδέαν, φίλε μου, ἢ μᾶλλον τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ στομάχι μου δὲν διαφέρει καὶ πολὺ ἀπ' ἐκεῖνο τῶν λοιπῶν ρωμηῶν, μεταξὺ δὲ τῶν πολὺ πρωτογενῶν φιλοσοφικῶν στοχασμῶν τοὺς ὁποίους ἔκαμα ἐπὶ διαφόρων πραγμάτων εἰς τὴν ζωὴν μου, εἶνε καὶ ὁ ἐξῆς. — ὅτι δηλαδὴ δὲν εἰμπόμεσα νὰ ἐνόησω διατὶ τὸ plum puding, τὸ ὁποῖον εἰμπορεῖ ἀξιόλογα νὰ τὸ χωνεύσῃ ὁ ἀγγλικὸς στόμαχος, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ τὸ χωνεύωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ διατὶ εἰς πολλοὺς κλάδους τῆς μουσικῆς, ἢ γερμανικὴ μέθοδος, ἢ ὁποῖα εἰμπορεῖ νὰ εἶνε καλὴ καὶ ἀγαθὰ διὰ τοὺς γερμανοὺς, δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἶνε κακὴ καὶ ψυχρὴ γιὰ μᾶς.

Δὲν εἰμπόμεσα νὰ ἐνόησω π. χ. ἡ ἀρμονία (διὰ νὰ πάρω ἓνα κλάδον) μίαν ἐπιστήμην δηλαδὴ τόσο βαθεῖα καὶ τόσο σκοτεινὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν αἰτιῶν τῆς, ὥστε καταντᾷ ἀσύλληπτος, διατὶ νὰ διδάσκεται εἰς τὸν τόπον μας ἀμέσως εἰς τοὺς ἀρχαίους, μὲ μίαν μέθοδον (τὴν γερμανικὴν) ἢ ὁποῖα γυρεύει νὰ ἀναλύσῃ καὶ διαλύσῃ ὡς διὰ χημικῆς δυνάμεως τοὺς ἥλους καὶ τὰς συνηχίας, νὰ διδάξῃ τὴν φιλοσοφίαν τῶν ἔλξεων ποῦ λύουν τὰς συγχορδίας, καὶ τοὺς 999 τρόπους ποῦ εἰμπορεῖ νὰ κινήθῃ ἓνα μέρος τῆς ἀρμονίας ἀναλόγως τῆς θέσεώς του, ἐν σχέσει πρὸς ἄλλο ἢ πρὸς τὰ ἄλλα.

Εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου ὁ σπουδάζων νέος καὶ ἡ σπουδάζουσα νέα, εἶνε καὶ εἰ δύο προικισμένοι μὲ τὴν Ἰώβειον ἐκείνην ὑπομονὴν, ἢ ὁποῖα εἶνε τὸ ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικὸν τῆς γερμανικῆς φυλῆς, ποῦ εἰμποροῦν νὰ κηθήσουν ὀκτῶ

ἄρες καρφωμένοι στήν καρέκλα, μέ τήν μύτην ἐπάνω εἰς τὸ πεντάγραμμον, διὰ νὰ εὔρουν τήν λύσιν μιᾶς συγχορδίας, χωρὶς νὰ δείξουν κανένα σημεῖον προαγγελτικὸν ὄχι παραφροσύνης καὶ λειποθυμίας, ἀλλ' ἀπλῶς ἀνίας, ἴσως νὰ ἔχη τὸν τρόπον τῆς ἢ μέθοδος αὐτή. Ἄλλ' ἐδῶ ὅπου, αἱ περισσότεραι δεσποινίδες, καὶ οἱ περισσότεροι νέοι, μακθάνουν τὴν ἀρμονίαν ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ μετὰ πολλῶν χασημαμάτων, ὡς δευτερεύουσαν ἐπιβοθητικὴν ὕλην, διότι δὲν γίνεται τὸ μάθημα ἀρμονίας προετοιμαστικῆς δι' ἀνώτερα μαθήματα συνθέσεως, ἐδῶ ποῦ ὅλοι καὶ ὅλαι ἐρασιτεχνικῶς καὶ στ' ἀρπαχτὰ θέλουν νὰ μάθουν κάτι τι, ποῦ δὲν ξέρει κανεὶς ποῦ κἀθετα ἢ ὑπομονὴ καὶ ἢ ἐμμονὴ εἰς τὴν μελέτην (ἰδιαιτέρον ἐλάττωμα τῆς φυλῆς, ποῦ ἔχει τὸ θαυμασιώτερον κλίμα τοῦ κόσμου), ποῦ δὲν εἴμπορει κανεὶς νὰ καθήσῃ μισὴ ὥρα σκυμμένος ἄμπρός σ' ἓνα βιβλίον ὅτ' οὐ σπῆτι, χωρὶς δικαιωματικῶς νὰ ποθήσῃ τεσσάρων ὥρῶν λιπαρῆς εἰς τὸ Ζάππειον, ἐδῶ δὲν σοῦ φαίνεται, φίλτατε, ὅτι θὰ ἦτο καταλληλότερον νὰ εἰσαχθῆ διὰ τοὺς ἀρχαρίους μία πρακτικὴ καὶ σύντομος μέθοδος ἀρμονίας ;

Κ' ἡ μέθοδος αὐτὴ ὑπάρχει, μόνον ποῦ ἔχει τὸ μειονέκτημα νὰ ἀνήκῃ εἰς φυλὴν πολὺ συγγενῆ μετὰ τὴν ἰδικήν μας, μὴ χαίρουσαν δὲ τὴν συμπάθειαν τοῦ κ. Νάζου.

Περὶ τῆς μεθόδου αὐτῆς θὰ ὁμιλήσωμεν ἕμως ἐκτενῶς εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν. Μόνον ἂς μοῦ ἐπιτρέψουν τῶρα, οἱ φηκτισμένοι καὶ κλασσικῶς ἀμόρφωτοι θαυμασταὶ τοῦ κ. Νάζου-Πάπα, καὶ οἱ πολὺ γνωστοὶ εἰς ἡμᾶς ἐργολαβικῶς ἀναλαβόντες τὴν υπεράσπισιν τοῦ ᾠδείου σιχαμεροὶ πεντακροτοί, ὡς εἶπες σύ, νὰ τοὺς πῶ ὅτι, ἡ διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφικῆς καὶ μεταφυσικῆς ἀρμονίας ἢ ὅποια ἔγινε, καὶ ἐν μέρει γίνεται εἰς τὰς δεσποινίδας τοῦ ᾠδείου, ὑπὸ δασκάλων οἱ ὅποιοι ἔμαθαν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀρμονίαν ὡς ἐπιβοθητικὴν δευτερεύουσαν ὕλην εἰς τὴν Εὐρώπῃ; καὶ (ὠμίμενα) ὑπὸ τοῦ κ. Νάζου, τοῦ μὴ γνωρίζοντος καμμίαν μέθοδον, ἀποτελεῖ μαζί μὲν τὴν Βαβυλωνίαν τοῦ Βυζαντίου καὶ τὸ Ζητεῖται ὑπὲρ τῆς τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου, τὴν ὠραιότεραν καὶ ξεκαρδιστικωτέραν τριάδα κωμωδιῶν ποῦ παρήγαγεν ἡ νεωτέρα Ἑλλάς.

* *

Βέβαια ἕμως, φίλε μου, ἡ γερμανικὴ σχολή, ἔχει προνόμοια ὑπεροχῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων σχολῶν εἰς μερικὰ εἶδη ὡς π. χ. εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον. Συμφωνῶ εἰς αὐτὸ μετὰ τὸν κ. Νάζον ὁ ὅποιος καλὰ κάνει νὰ φέρνῃ γερμανοὺς δασκάλους διὰ τὸ εἶδος αὐτό, οἱ ὅποιοι φυσικὰ διδάσκουν μετὰ μέθοδον γερμανικὴν.

Τὴν ἰταλικὴν σχολὴν γλωσσιδοκυμβάλου, τὴν ὅποιαν ἐδόξασεν ὁ Scarlatti καὶ ὁ Clementi τὴν διεδέχθη καὶ τὴν ἐνίκησεν ἡ γερμανικὴ σχολή εἰς τοὺς κατόπιν χρόνους, ὡς γνωρίζομεν. Φυσικὰ δὲ, ὅπου ἦνθισε κατ' ἐξοχὴν ἡ κλειδοκυμβαλιστικὴ σύνθεσις, ὅπου ὑπὸ μεγάλων καλλιτεχνῶν ἐκκλιεργήθη εὐρύτατα τὸ εἶδος αὐτό, δὲν εἴμποροῦσε παρὰ νὰ κλλιεργηθῆ καὶ νὰ ἀνθίσῃ καὶ ἡ καλὴ μέθοδος καὶ ἡ καλὴ σχολή. Γιὰ νὰ μάλιστα, φίλε μου, πικρὸν δὲν ὑπάρχει ἀμφι-

βολία ὅτι πρέπει νὰ παίξῃς τὸ *Clavecin bien temperé* τοῦ Μπάχ καὶ τὶς Σονάτες τοῦ Βετχόβεν, ὅπως τὶς διδάσκουν οἱ γερμανοὶ διδάσκαλοι (*). Ἀλλὰ τῶρα ἐπανέρχομαι εἰς ἓνα ἄλλο θέμα, δηλαδή, ἐπειδὴ αἱ δεσποινίδες τοῦ Ὁδείου διὰ νὰ μάθουν πιάνο πρέπει νὰ παίξουν ἰδίως τοὺς μεγάλους γερμανοὺς, δὲν ἐπεταὶ ὅτι πρέπει νὰ τρέφονται μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸν Μπάχ καὶ Βετχόβεν, δὲν ἐπεταὶ ὅτι πρέπει νὰ περιφρονοῦν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ παίξουν καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀκούουν, ὅ,τι ἀνήκει εἰς ἄλλας κκτηγορίας συνθέσεων, μὴ κλασσικῶν. Αὐτὰ εἶνε *ἀνω ποταμῶν* διὰ τὸν ἀθῶον τόπον μας, κ. Νάζε! Αὐτὰ δὲν ἔχουν καμμίαν ὀρθοκατέβασιν καὶ εἶνε καταστρεπτικὰ καὶ δηλητηριώδη διὰ τὴν φυσικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος τῆς χώρας μας.

Ἡ κυρία Λόντερ, ἡ διευθύντρια τοῦ νέου Ὁδείου ἢ ὁποῖα μολονότι γερμανίς, φαίνεται ὅτι ἔχει ἐννοήσει πολὺ περισσότερον ἀπὸ σὰς τὸν τόπον μας τὴν φυλὴν μας καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς, ἔχει ἓνα πρόγρημικ ἐργατικὸν πλέον λογικῆς, καὶ πλέον... φυσιολογικῆς. Εἰς τὰ προγράμματα τῶν συναυλιῶν τῆς κ. Νάζε, καὶ πλέον... διπλα εἰς μίαν σονάταν τοῦ Βετχόβεν ἢ εἰς τὸ *rondo capriccioso* τοῦ Μένδελσων ἢ εἰς ἓνα *concerto* τοῦ Μπάχ, βάζει μίαν *aria* τοῦ Βέρδη ἢ τοῦ Δοβιζέττη, τὴν ὁποῖαν ἐδίδαξαν αἱ εἰς τὸ Ὁδεῖον τῆς διδάσκοντες τὸ *canto italo* διδάσκαλοι. Μολονότι δέ, δὲν ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γνωρίζω τὴν κυρίαν Λόντερ, καὶ δὲν μοῦ παρουσιάσθη εὐκαιρία ποτὲ νὰ παρευρεθῶ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς παραδόσεις τῆς, φαντάζομαι ὅμως ὅτι εἰς τὰς μαθητριάς τῆς καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς, θὰ ἐμπνέη ἰδέας λογικὰς φυσικὰς, εἰλικρινεῖς. Θὰ παρακολουθῇ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μουσικοῦ τῶν αἰσθήματος, καὶ θὰ τρέφῃ αὐτὸ μὲ μέσα ἀνάλογα. Φαντάζομαι ὅτι δὲν θὰ εἶνε φανατισμένη διὰ καμμίαν σχολὴν εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ εἰς τὴν μέθοδον, ἀλλ' ὡς διευθύντρια ἐνὸς μορφωτικοῦ καθιδρύματος, θὰ ἀγαπᾷ καὶ θὰ ἐκτιμᾷ ὅ,τι εἰμπορεῖ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πραγματικὴν, ἀληθινὴν καὶ φυσικὴν πρόσδοον τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῆς, ὅ,τι διὰ *φυσιολογικὸς* καὶ *ἠθικὸς* λόγους, εἶνε ἀναγκαῖον νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸν τόπον μας, ὡς στοιχεῖον μουσικῆς ἐκπαιδεύσεως. Φαντάζομαι ὅτι εἰς τὰς μαθητριάς τῆς θὰ λέρῃ ἢ κυρία Λόντερ: — «Ἀφήσετε ἐλεύθερον τὸ αἰσθημὰ σας νὰ ἐκλέγῃ καὶ νὰ ἀγαπᾷ ὅ,τι θέλει. Ἐγὼ θὰ παρακολουθῶ τὴν ἀνάπτυξιν του, καὶ θὰ τὸ καλλιεργῶ, καὶ θὰ τὸ καθαρῶ ἀπὸ ὅ,τι εἰμπορεῖ νὰ τὸ νοθεύσῃ καὶ νὰ τὸ ἐκφυλῇ. Ἄν θέλετε νὰ γίνετε κλειδοκυμβαλίστριαι καλαὶ παίξατε τὸν

(*) Παραδέχομαι τοὺς γερμανοὺς ἢ γερμανίζοντας δασκάλους τοῦ Ὁδείου διὰ τὸ ὅτι ἡ μέρους τῆς μεθοδικῆς ἐκτελέσεως τοῦ κλειδοκυμβάλου. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν αἰσθητικὴν ἐργασίαν τῶν ἔργων, οἱ περισσότεροι μεταδίδουν εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ μαθητριάς πολὺ σαρλατανικὰς συνθηκὰς, φίλτατε, ὡς καὶ σὺ τὸ παρετήρησες καὶ ἀντελήφθης. Παρετήρησες δηλαδή καὶ ἀντελήφθης τὰς ἀδικαιολογητοὺς *λειποθυμίας* εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, τὰς ἀποτόμους μεταβάσεις ἀπὸ τὸ *piano* εἰς τὸ *forte* καὶ τὰνάπαλιν, ἀπὸ τὸ *rallentando* εἰς τὸ *crescendo*, ποῦ σὲ κάνουν νὰ χᾷσῃς τὸ νῆμα τῆς μελωδίας καὶ τὸν εἰρμόν τῆς ἰδέας.

Βεγχόβεν, και παίζετε ίδίως τόν Μπάχ, οδηγούμενκι από τήν γερμανικήν μέθοδον, οδηγούμενκι από μένκι, αλλά μη φκνκτιζέσθε δι' αὐτούς ἐξ ὑποβολῆς, χωρίς νά τους έννοεῖτε, διότι δέν εἰμπορεῖτε νά τους έννοεῖτε, ἐκτός ἂν εἰσθε ἐξαιρητικῶ φαινόμενα ἰδιοφυΐας. Καί παίζετε τόν Κλεμεντή, τόν Σεκράττη, τόν Μπάχ, και ἄλλους τοὺς κλασσικούς τοὺς καλλιεργήσαντας τὸ κλειδοκυμβαλιστικόν εἶδος συνθέσεως, διότι τότε μόνον θά μάθετε νά παίζετε. Ἄλλὰ κάμετε τοῦτο διὰ *μια ἀνάγκη*, διὰ νά μάθετε τὸ ὄργανον ποῦ θέλετε νά παίζετε, χωρίς, ἐπαναλαμβάνω, νά φκνκτισθῆτε δι' ἑ, τι λέγατε κλασσικισμός εἰς τήν μουσικήν, χωρίς νά γίνεται *ἀποκλειστικῶς σχολῆς*, και νά πκρκαδεχθῆτε μόνον τόν Σούβαν και μόνον τόν Μπάχ π. χ. διότι τοῦτο, ἀγκπηταί, εἶνε ἀπλούστατα, ψευτιά. Καί δταν εἰς τὸ σπῆτι σας θά τελειώνατε τήν κλασσικήν μελέτην σας εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, ἂν σας ἔβρη ἡ ὄρεξις νά τραγουδήσετε ἢ νά παίζετε τήν Gran Via ἢ τὸ Κάτω ἴσὺ *γαλῶ*, μὴ διατάσσετε οὔτε ἐπὶ στιγμὴν, και κάμετε τὸ κέφι σας. Αὐτὸ θά σας ὠφελῆσῃ, αὐτὸ θά σας ἀνοίξῃ τοὺς πνεύμονας, θά ἀναπνεύσετε μὲ ἐλευθερίαν, και θά ὠφελῆθῃ και ἡ ὕγεια σας. Μάθετε νά ἐκτιμήσετε και νά ἀγκπήσετε τὸ ὄρατον πκντῶς εἶδους και πάσης κλητηγορίας. Καί ἡ Τραβιάτα εἶνε ὄρατικῶ και ὁ Trovatore εἶνε ὄρατος, και ἡ Gran Via εἶνε ὄρατικῶ και τὸ Νάνι Νάνι τοῦ Κόκκου εἶνε ὄρατον και ὁ Πιπίνος και ἡ Πιπίνα εἶνε ὄρατικῶτατον.

Ἐγὼ δέ, θά σας φέρνω διδασκαλούς ἀπ' ἔξω, τοὺς καλλιτέρους ποῦ παράγουν τὰ διάφορα ἔθνη σὲ κάθε εἶδος. Για τὸ πιάνο θά σας φέρνω γερμανούς, γὰ τὸ canto ἰταλούς. Καί ἂν γιὰ τὸ πιάνο ἦσαν οἱ Ἰαπωνέζοι οἱ καλλίτεροι, θά σας ἔφερνα Ἰαπωνέζους, και ἂν γιὰ τὸ canto οἱ Ἰνδοί, θά σας ἔφερνα Ἰνδοὺς. Ἐτσι έννοῶ ἐγὼ νά σας μορφῶνω, και μόνον ἔτσι ἡ ἐργασία μου θά εἶνε ἀληθινῶ κερποφόρος εἰς τὸν τόπον σας, και θά συνταλέσῃ εἰς τήν *φυσιολογικὴν* ἀνάπτυξιν τοῦ μουσικοῦ σας αἰσθήματος. Τὰ ἄλλα εἶνε ψευτιά, ἀγκπηταί, μεγάλη ψευτιά.

Αὐτὰ φκνκτιζέσκει, φίλτατε, ὅτι θά λέρ εἰς τὰς κκ'ητρίξες της ἡ κυρία Λότνερ.

Γεώργιος Λαμπελέτ.

ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Ἡ «Κριτικὴ», μὲ ἀληθινὴν χαρὰν και ένθουσιασμὸν, ἀγκγγέλλει εἰς τὸ κοινόν, ὅτι, ἡ ἐξ εὐγενῶν και λογίων Ζακυνθίων διοργκνωθεῖσα κκτὰ τὸ πκρελθόν ἔτος ἐπιτροπή διὰ τὸν ἑορτασμὸν τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Σολωμοῦ, πρόκειται προσεχῶς νά ἐκέρῃ εἰς τήν δημοσιότητα τὰ Ἄκκνκτα τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ποιητοῦ, εἰς ἰδικίτερον και πλουσιώτατον τόμον, ὁ ὁποῖος θά περιέχει και 150 νέα ποιήματα τοῦ Ποιητοῦ, τὰ ὁποῖα πρὸ μηνῶν κκτὰ τύχην εὐρέθησαν, και τῶν ὁποίων ἡ εὐρεσις ἐτραῖτο μυστικῶ.

Ἡ «Κριτικὴ» μὲ ὑπερφάνειαν ρίπτει πρώτη εἰς τήν δημοσιότητα τήν πολυτιμον εἰδησιν.

×

Ἀγγίλλεται ἡ ἐκδοσις τοῦ δευτέρου ἀριθμοῦ τοῦ μηνιαίου φιλολογικοῦ περιοδικῶ ἡ «Ζωή».

Παροράματα. Εἰς τὸν προταλευταῖον στίχον τῆς περὶ τοῦ Β. Θεῖτου ἐπιστολῆς τοῦ κ. Παλαμά, ἐντὶ τῆς λέξεως *ἀφιζόμενον*, διαβάτε *ἀφελμέντοι*.